

MORMÎNT DIN EPOCA AVARĂ LA SÎNPETRU-GERMAN

În vara anului 1958, Muzeul regional din Arad a intrat în posesia unei importante descoperiri arheologice făcute în hotarul comunei Sînpetru-German (r. Pecica, reg. Timișoara). Localitatea amintită se află la circa 19 km vest de

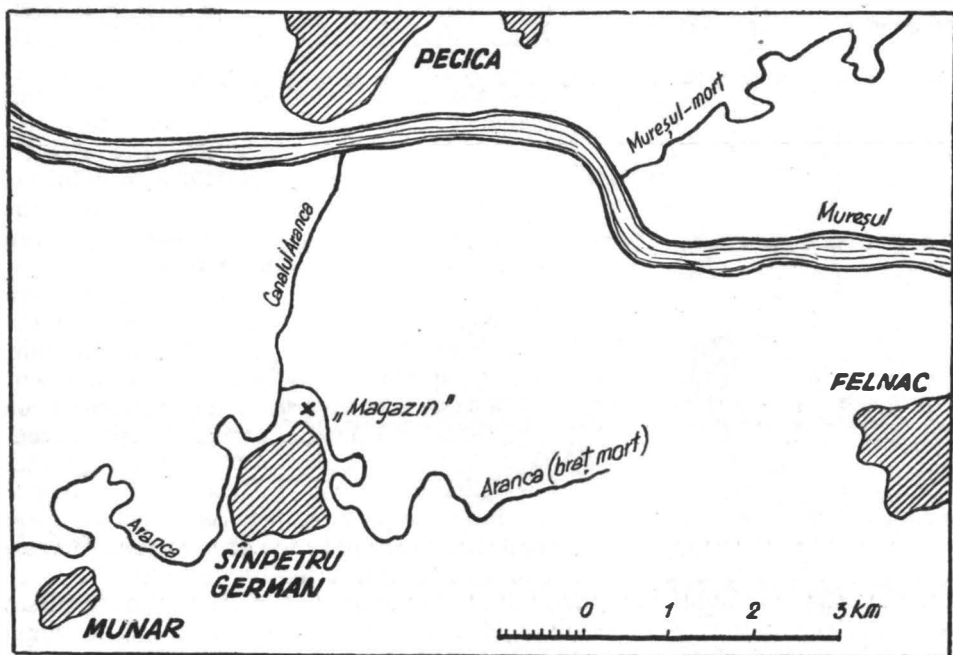

Fig. 1. — Schița regiunii cu locul descoperirii mormîntului.

orașul Arad și la 3,5 km sud de Mureș, care desparte hotarul acestei comune de cel al localității Pecica (fig. 1).

La marginea de nord a comunei Sînpetru, în apropierea unei bălți formate din scurgerea canalului Aranca, mai mulți săteni au lucrat la scoaterea

și transportarea de nisip din cariera numită de localnici « Magazin », proprietatea Sfatului Popular comunal. Aici, în timpul lucrului au dat de un schelet uman, cu un inventar bogat, alcătuit din piese de fier, bronz, argint și aur. Datorită intervenției prompte a învățătorului pensionar Hamerak Anton din

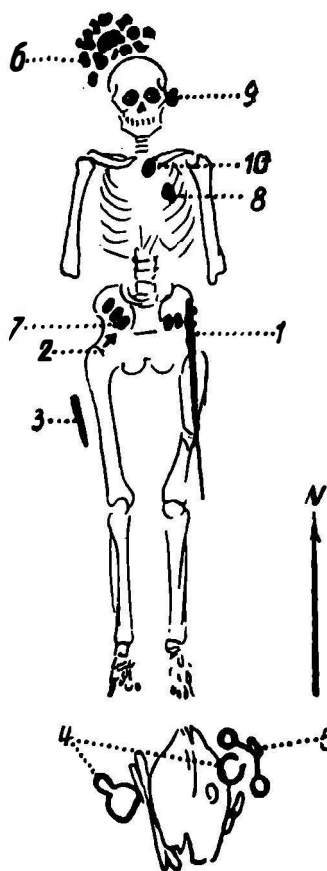

Fig. 2. — Încercare de reconstituire a poziției scheletului și a inventarului arheologic.

localitate, o mare parte din piesele mormintului au putut fi salvate, iar Muzeul regional din Arad a fost imediat anunțat. Cu ocazia a două recunoașteri efectuate de personalul muzeului la fața locului, s-au mai putut salva, în afară de piesele donate de A. Hamerak și alte piese predate de locuitorul Zappel Iosif, provenind din același mormint distrus.

În urma cercetării locului și pe baza informațiilor date de descoperitori, s-au putut stabili mai multe amănunte legate de acest mormint de înmormântare. Astfel, scheletul se afla la adâncimea de 1,20 m, culcat pe spate în poziție orizontală, orientat cu capul spre nord iar picioarele spre sud, cu privirea spre sud. Despre poziția brațelor ca și aceea a majorității obiectelor de inventar nu s-au putut culege date sigure, informațiile primite fiind deseori contradictorii. Pare corectă informația că la circa 1,30 m SSE de picioarele scheletului, s-au descoperit părți dintr-un craniu și câteva oase ale unui cal, din care s-au putut salva pentru muzeu un fragment de craniu și un molar din maxilarul inferior.

După cum s-a amintit, poziția multora din piesele de inventar funerar nu a putut fi lămurită. Fac excepție moneda de aur, sabia din fier și piesele de harnașament (zăbala și scărițele din fier). Încercarea de reconstituire a poziției scheletului și a inventarului (fig. 2), nu poate avea decât un caracter ipotetic, cu toate că s-a ținut seama în caz de dubiu de plasarea fiecărui obiect conform analogiilor privind descoperirile din aceeași epocă în spațiul carpato-dunărean.

Inventarul mormintului (fig. 3—4) se compune din următoarele piese:

1. *Sabie de fier, dreaptă*, din două fragmente (fig. 3/6). E formată numai din lama sabiei, mînerul lipsind. În partea superioară are numai o proeminență-buton. Lama se îngustează înspre ambele extremități. Lungimea: 90 cm, lățimea: 3,1 cm, grosimea: 0,7 cm.

2. *Virf de săgeată din fier* (fig. 3/2). Avea inițial trei aripioare, din care s-a găsit la salvare doar una singură. Pe suprafețele rămase se observă urmele a câte unei găuri. Lungimea: 11,5 cm, lățimea superioară a aripioarei intacte: 2 cm, diametrul orificiului: 0,5 cm.

3. *Lance din fier* (fragment) (fig 3/3). Are vîrf ascuțit cu secțiunea romboidală. Lungimea: 18,7 cm.

4. a) *Scăriță din fier*, de formă rotundă, cu ochiul format prin îndoirea barei din care e făcut și arcu scăriței (fig. 3/4 a). Din bară lipsește o parte. Înălțimea: 13 cm, diametrul: 11,5 cm, lățimea plăcii de sprijin: 2,9 cm; b) *Scăriță din fier*, identică cu cea anterioară, lipsește însă partea cu arcu (fig. 3/4 b). Diametrul: 12 cm, lățimea plăcii de sprijin: 2,9 cm.

5. *Zăbală din fier*, compusă din două bare legate între ele prin belciuge (fig. 3/5). Lungimea totală: 19 cm, diametrele capetelor de la bare: 3,5 cm.

6. *Părți dintr-un coif* (?) din fier, compuse dintr-o parte centrală conică și numeroase fragmente de plăci de diverse mărimi din fier (fig. 3/1). Pe partea exterioară a bazei obiectului conic sînt dispuse în intervale neregulate nouă nituri semisferice din bronz (fig. 4/1 a). Aceste nituri se observă și pe un fragment mai mare din plăcile din fier (fig. 4/1 b), găsite toate împreună. Diametrul părții centrale conice: 6,1 cm, înălțimea acestora: 4,1 cm. Lungimea plăcii cu nituri: 7,8 cm, grosimea ei: 0,2 cm.

7. *Cinci capete de curea* de la centură, din plăci presate de argint, din care patru întregi, a cincea fragmentară. Plăcile, din lame subțiri dreptunghiulare, se termină la un capăt în formă semi-ovală. Toate cele cinci plăci aparțin unui singur tip cu partea superioară ornamentată cu motive geometrice (fig. 4/2). Dimensiunile plăcilor: Lungimea: 3,2 cm, lățimea: 2 cm, grosimea 0,3 cm. Greutatea unei plăci: 4,5 gr.

8. *Agrafă de păr din bronz*. Are forma dreptunghiulară cu capetele deschise și îndoite în afară (fig. 4/3). Pe partea exterioară are ornamentație formată din trei șiruri a câte opt figuri romboidale de aceleași mărimi, executate prin incizie. Lungimea: 2,8 cm, lățimea 0,7 cm, grosimea plăcii 0,1 cm.

9. *Cercel din aur*. Se compune din inelul de argint, din care s-a păstrat doar partea inferioară, de legătură, de care atîrnă trei globuri de aur goale în interior, sub care se află un al patrulea glob mult mai mare (fig. 4/4). Părțile de împreunare a globurilor între ele precum și a acestora cu inelul, sînt ornamentate cu granulații de aur. Înălțimea totală: 1,9 cm, diametrul globului mare: 1 cm, greutatea cercelului: 2 gr.

10. *Monedă de aur (solidus)* a lui Heraclius și Heraclius Constantin (613—641), găurită (fig. 4/5):

Av. **ΛΙΔ ΝΝ ΗΡΑΚΛΙΟΥ ΕΤ [ΗΕ]ΡΙΑ ΚΟΝΣΤ ΠΡΑΥ** — Bustul cu coroană al lui Heraclius în stînga, cu barbă scurtă, redat în față în paludament și cuirasă. În dreapta, la spate, bustul fiului său în îmbrăcăminte asemănătoare, tot cu coroana pe cap. La mijloc, deasupra capetelor, o cruce.

Rv. În cerc perlat **VICT[O]RIA AVC**. La sfîrșitul inscripției ¹. În mijloc o cruce pe trei trepte. În exergă: **ΒΟΧΧ**. Diametrul: 20 mm. Greutatea 4 gr. Conservarea foarte bună.

Inventarul bogat al acestui mormînt de călăreț înlesnește încadrarea sa cronologică, iar în parte și cea etnică. Analogiile pentru piesele din acest mormînt se pot găsi și în unele descoperiri privind epoca avară din Transilvania,

¹ Sabatier, I, p. 274, nr. 48; Wroth, I, p. 186, nr. 14 cu B la finele inscripției de pe revers și p. 187, nr. 25 cu S la finele legendei pe revers.

dar și în cele din vest de Tisa de la Űrböpuszta ¹, Rákospalota ² și alte descoperiri din Cîmpia Pannonică.

Dintre piesele de harnașament, cele două scărițe din fier aparțin uneia din cele trei variante cunoscute ale epocii avar, anume formei avînd ochiul lucrat prin îndoirea barelor laterale. Acest tip este cel mai des întrebuițat în Transilvania ³, spre deosebire de alte două variante — una avînd ochiul de formă patrulateră, despărțit de arc și lucrat separat, alta avînd ochiul arcuit în partea superioară, iar placa pentru sprijinirea tălpii îndoită spre interior și trasă în sus — cu care apare însă deseori în același timp ⁴. Pe teritoriul Uniunii Sovietice, tipul de la Sînpetru-German e răspîndit pînă în regiunea Volga-Kama, dar s-a găsit și între Oka și Kama în cimitirul de la Maximov, ca și pe teritoriul orașului Murom ⁵. În Transilvania, el s-a găsit la Aiud ⁶, Gîmbaș ⁷, Teiuș și Stremț ⁸, dar analogii perfecte se găsesc și la Sekič (Szeghegy) în Iugoslavia ⁹, apoi la Szentendre ¹⁰, Török-Kanizsa, Cziko ¹¹ și alte localități în Ungaria.

Zăbala din fier este diferită de tipul ardelean, care apare cu inele laterale. Cea mai perfectă analogie o are scărița noastră cu cea descoperită la Sekič — Iugoslavia ¹², unde piesele de harnașament similare au fost găsite de altfel și ele împreună cu un solidus de aur al lui Heraclius și Heraclius Constantin, ca la Sînpetru-German.

Ca piesă de îmbrăcăminte, folosită însă mai ales pentru apărare, considerăm părțile din fier și partea centrală conică cu nituri din bronz, care împreună par a fi aparținut tipului bine cunoscut de coifuri din perioada prefeudală cu coaste și segmente (Spangenhelm) ¹³. Neobișnuită este folosirea acestei categorii de coifuri și într-un mormînt avar.

¹ Bona István, în *AE*, 1957, p. XL, fig. 1.

² Ágnes Cs.-Sós, *Archaeologische Funde in Ungarn*, Budapesta, 1956, p. 334 și fig. la p. 335.

³ K. Horedt, *op. cit.*, p. 76.

⁴ De exemplu, în descoperirile de la Szentendre—Ungaria (cf. Hampel, *op. cit.*, I, p. 223, fig. 510) iar pe teritoriul Uniunii Sovietice în curganul de la Taseba și în colecția Ermitajului—Leningrad (cf. Posta Béla, *Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazása*, IV, Budapesta—Leipzig, 1905, p. 330, fig. 198 și p. 333, fig. 200).

⁵ Posta, *op. cit.*, p. 332—333 cu fig. 200 (Perm) și p. 332 (Maximov, Murom).

⁶ K. Horedt, *op. cit.*, p. 91 și p. 71 fig. 10/11, 12.

⁷ *Ibidem*, p. 77, fig. 14/17, 18.

⁸ *Ibidem*, p. 82, fig. 17/9 (Teiuș) și p. 85, fig. 19/23 (Stremț).

⁹ *AE*, 1903, p. 273, fig. 2.

¹⁰ Hampel, *op. cit.*, I, p. 223, fig. 510.

¹¹ *Ibidem*, p. 224 și 226.

¹² *AE*, 1903, p. 273, fig. 3 — dar și în descoperirile din Bácska de la Davod, cf. *AE*, 1908, p. 420, fig. 1—4 sau de la Bácsfeketehegy, cf. *AE*, 1908, p. 421, fig. 1—2, unde apare împreună cu săgeți trilobate.

¹³ Analogia cea mai apropiată din punct de vedere teritorial o oferă coiful din mormîntul 10 al cimitirului de la Band, r. Tirgu-Mureș, datînd la fel din prima jumătate a secolului VII, I. Kovács, în *DoljCluj*, IV, 1913, p. 285, fig. 14. Pentru alte exemplare și literatura acestor coifuri, cf. M. Ebert, în *PZ*, I, 1909, p. 65—77; L. Lindenschmidt, în *Altertümer unserer heidnischen Vorzeit*, V, p. 191—195; J. Werner, *Münzdatierte austrasische Grabfunde*, Berlin, 1935, p. 66 și urm.; Idem, *PZ*, 1949—1950, p. 178—193, J. Eisner, în *JPEK*, XIII—XIV, 1939—1940, p. 145—148. K. H. Dittmann, în *Germania*, XXIV, 1940, p. 54—58. Datele din nota prezentă mi-au fost comunicate de către prof. K. Horedt, căruia îi datorez cu mulțumiri și unele sugestii privind definitivarea prezentului articol.

Dintre piesele de îmbrăcăminte, folosite și ca podoabe, cele cinci capete de centură din plăci subțiri presate de argint sînt date în epoca avară timpurie. Acest tip încă necunoscut pînă în prezent în inventarul mormintelor avară din Transilvania¹ își găsește analogia perfectă în unul din tiparele de bronz avară găsite la Felnac², datate mai nou în ultima treime a secolului al VI-lea³. Faptul că localitățile Sînpetru-German și Felnac se află în imediată vecinătate (vezi fig. 2) ne face să credem că o legătură între cele două descoperiri nu ar fi exclusă. Un obiect de podoabă destul de rar este agrafa de păr din bronz. Exemplare similare, neornamentate însă, au fost găsite în trei morminte din cimitirul din epoca avară de la Gátér-Kiskunszállás⁴.

O piesă de podoabă valoroasă a mormintului de la Sînpetru-German o constituie cerceul cu globuri de aur. Analogia cea mai perfectă o găsim în piesele similare de aur găsite în mormîntul avar de la Szentendre în Ungaria⁵, datat printr-o monedă de la Heraclius. Cercei asemănători de aur s-au mai aflat și la Oroszlámos, com. Torontal⁶, la Prigrevica Sv. Ivan în Banatul iugoslav⁷, ca și în alte descoperiri din Ungaria⁸.

Datarea mormintului este ușurată și de prezența monedei de aur a lui Heraclius și Heraclius Constantin⁹. Monede de aur, argint și bronz a lui Heraclius singur sau împreună cu ceilalți membri ai familiei sale se găsesc în mai multe descoperiri din spațiul carpatodunărean și în Cîmpia Pannonică¹⁰. Piesele de aur însă cu figurile lui Heraclius și Heraclius Constantin, mai ales de tipul sau cu inscripția asemănătoare celei găsite la Sînpetru-German sînt destul de rare. Pînă acum singurul exemplar asemănător găsit pe teritoriul țării noastre este cel cunoscut din tezaurul de monede bizantine de la Firtușu (r. Odorhei)¹¹. Pe teritoriul învecinat al Ungariei s-a găsit cîte un solidus de aur al lui Heraclius și Heraclius Constantin în mormintele din epoca avară de la Szentes Jaksor

¹ Cf. K. Horedt, *op. cit.*, p. 74—75, fig. 12, 13.

² J. Hampel, în *AE*, 1900, p. 121, pl. II, fig. 5.

³ I. Kovrig, *AE*, 1955, p. 38; Dorin Popescu, *Cercelări arheologice în Transilvania*, în *Materialie*, II, București, 1956, p. 50.

⁴ Gy. László, *op. cit.*, pl. LXX/a, fig. 11, pl. LXX/b, fig. 26; *AE*, 1906, p. 151, morm. 171, fig. 3 și p. 218, fig. 4; *AE*, 1908, p. 352, morm. 246, fig. 5.

⁵ J. Hampel, *op. cit.*, III, pl. 263, fig. 1 și 2/a, b. Indicația bibliografică o datorează prof. I. Nestor. Un exemplar identic descoperit în mormîntul 141 de la Band, St. Kovács, în *DolgyCluj*, IV, 1913, p. 346, fig. 66/4. Un alt cerceal a fost găsit împreună cu un solidus al lui Phokas (602—610) la Kiszombor, D. Csallány, în *FoliaArch*, I—II, 1939, p. 135, pl. 3/2. Date comunicate de către prof. K. Horedt.

⁶ *AE*, 1904, p. 269.

⁷ Csallány, *Denkmäler*..., p. 85, nr. 38.

⁸ De exemplu, în mormîntul princiar de la Bocsa, cf. Gy. László, *op. cit.*, pl. XXXV, fig. 21 și pl. XXXVI, fig. 21, ca și altele fără specificarea exactă a locului de descoperire; cf. Hampel, *op. cit.*, I, p. 355, fig. 933—935.

⁹ Mulțumesc colegei I. Winkler pentru indicarea bibliografiei privind determinarea exactă a monedei.

¹⁰ I. Dimian, în *SCN*, I, p. 195—200; II, p. 451—453; L. Huszár, *Das Münzmaterial in den Funden der Völkerwanderungszeit im mittleren Donau Becken*, în *ActaArch*, V, Budapesta, 1954.

¹¹ A. Ferenczi, *Siebenbürgische Vierteljahresschrift*, LXII, 1939, p. 69, D. Csallány, în *ActaArch*, II, 1952, p. 239; idem, *Denkmäler*..., p. 234; K. Horedt, *op. cit.*, p. 105; idem, în *Untersuchungen zur Frühgeschichte Siebenbürgens*, 1958, p. 94 (în exergă cu inscripția CONOB).

și de la Nemeskerek-Mezöberény¹. Alte două exemplare s-au descoperit pe teritoriul Iugoslaviei la Sekič și la Banatsko-Petrovoselo². Gohl și după el Csallány mai amintesc un solidus de aur al lui Heraclius și Heraclius Constantin găsit în fostul comitat Torontal (Iugoslavia ?), fără specificarea locului de descoperire. Conform descrierii sale acest exemplar poate fi considerat drept cel mai apropiat de solidus-ul de aur al lui Heraclius și Heraclius Constantin, descoperit la Sînpetru-German³.

Avînd în vedere că pe moneda de aur de la Sînpetru-German, împăratul Heraclius este reprezentat cu barbă scurtă iar fiul său⁴ apare ca un copil de 8—10 ani — (spre deosebire de alte emisiuni, unde tatăl are barbă lungă iar Heraclius Constantin e arătat ca un tinăr) — opinăm că moneda s-a bătut în jurul anului 620. Faptul că moneda este găurită — a fost folosită deci drept podoabă și nu ca valoare de schimb — ne îndreptățește să credem că mormîntul de la Sînpetru-German poate fi datat la un interval anumit de timp după emisiunea monedei, eventual pe la mijlocul secolului al VII-lea.

Celelalte piese caracteristice ale mormîntului nu pot infirma această încadrare cronologică. Cercelul cu globule de aur e documentat și el în secolele VI—VII⁵. Perioadei timpurii avar (568—679), caracterizate prin preponderența influenței bizantine, îi aparțin și plăcile presate din argint, care, documentate în ultima treime a secolului al VI-lea, au putut fi întrebunțate și în secolul următor⁶.

Mormîntul de la Sînpetru-German confirmă întru totul obiceiul practicat de avari de a îngropa mortul împreună cu armele și obiectele de podoabă, lingă care se punea apoi deseori craniul calului și membrele inferioare ale acestuia. Inventarul bogat al călărețului avar găsit la Sînpetru-German e un indiciu că mormîntul era cel al unei căpetenii.

În stadiul actual al cercetărilor la fața locului nu se poate specifica dacă în cazul descoperirii de la Sînpetru-German ne aflăm în fața unui mormînt izolat sau dacă acesta face parte dintr-un cimitir. Pe locul descoperirii s-a putut săpa cu ajutorul muncitorilor o porțiune de circa 3 m în jurul locului unde s-a găsit mormîntul, fără însă a se afla vreo altă urmă. Actualmente, terenul de exploatare a nisipului de la « Magazin » s-a oprit la vreo 4 m E de locul descoperirii mormîntului, iar în continuare spre est se întinde acum pămînt arabil, posesiunea Sfatului Popular al comunei Sînpetru. Acest teren fiind folosit pentru grădinarit, deocamdată eventualele morminte ce ar putea exista aici sînt puse la adăpost de orice distrugere. Evident că numai săpături de verificare vor putea da un răspuns clar dacă mormîntul salvat de la Sînpetru-German face ori nu parte dintr-un cimitir.

Mormîntul avar de la Sînpetru-German vine să întregească descoperirile relativ puține din vestul țării noastre aparținînd perioadei stăpînirii acestui

¹ Csallány, *Denkmäler* . . . , p. 197, nr. 912 (Szentcs Jaksor) și p. 161, nr. 644 (Nemeskerek-Mezöberény) cu toată bibliografia anterioară.

² *Ibidem*, p. 193, nr. 870 (Sekič) și p. 240 (Banatsko-Petrovoselo).

³ Gohl Ödön, în *NK*, XIII, 1914, p. 17. — Csallány, *op. cit.*, p. 240 (exemplar cu inscripția în exergă BOXX).

⁴ Heraclius Constantin, născut în 3 mai 612 și asociat la domnie în 22 ianuarie 613.

⁵ *Archäologische Funde in Ungarn*, Budapesta, 1956, p. 320.

⁶ I. Kovrig, în *AE*, 1955, p. 38; D. Popescu, *op. cit.*, p. 44, 45 și 50.

popor nomad. Urmele din epoca avară pe acest teritoriu provin din descoperiri răzlețe, întâmplătoare. În Crișana și Banat morminte din epocă avară încă n-au fost salvate prin săpături sistematice.

Ultima lucrare de sinteză privind descoperirile din epoca avară în Europa Centrală¹ menționează pe teritoriul din vestul țării noastre, între Mureș și Timiș, descoperirile avară timpurii de la Felnac, Beșenova Veche și Sinnicolaul Mare². Din epoca avară mai târzie sau încă neprecizate exact din punct de vedere cronologic sînt descoperirile de la Pecica, Cenadul Mare, Orțișoara și Vizejdia³, iar între Timiș și Dunăre, la Denta, Moldova Veche și la Orșova⁴. În afară de acestea mai trebuie amintite și descoperirile din epoca avară timpurie de la Peregul Mare⁵ și limba de curea din bronz cu scărița de șa din epoca avară timpurie (sec. VIII) găsită la Socodor⁶, ambele localități în nordul Mureșului.

În legătură cu moneda de aur a lui Heraclius și Heraclius Constantin de la Sînpetru-German e de remarcat că descoperirile monetare din epoca stăpînirii avară se restrîng deocamdată în vestul țării noastre mai ales pe ambele versante ale Mureșului, cu excepția Orșovei pe Dunăre, unde s-au găsit monede de bronz de la Iustinian, Mauriciu Tiberiu și Leo VI⁷. În sudul Mureșului întîlnim descoperiri de monede la Beba Veche (Constans II), la Sinnicolaul Mare (Iustinian) și la Orțișoara (solidii de aur ai lui Constans și Constantin Pogonatul), iar la nord de Mureș, un solidus de aur al lui Iustinian la Pecica⁸. În afară de acestea trebuie adăugate și monedele de bronz de la Iustinian, găsite, una mai de mult, altele mai recent, la Arad⁹.

Luînd în considerare descoperirile înșirate mai sus, mormîntul avar de la Sînpetru-German, prin inventarul său relativ bogat, datat în mod sigur mai ales prin moneda lui Heraclius și Heraclius Constantin, constituie un adaos destul de prețios la repertoriul descoperirilor privind epoca avară de pe teritoriul vestic al țării noastre.

EGON DÖRNER

¹ Csallány, *Denkmäler*. . . , Budapesta, 1956. Această lucrare reproduce pentru fiecare descoperire și bibliografia apărută anterior.

² *Ibidem*, p. 115, nr. 293 (Felnac); p. 174, nr. 782 (Beșenova Veche); p. 169, nr. 699 (Sinnicolaul Mare).

³ *Ibidem*, p. 179, nr. 773 (Pecica); p. 167, nr. 682 (Cenadul Mare); p. 173, nr. 720 (Orțișoara); p. 216, nr. 1060 (Vizejdia).

⁴ *Ibidem*, p. 103, nr. 206 (Denta); p. 174, nr. 732 (Moldova Veche); p. 173, nr. 726 (Orșova).

⁵ J. Hampel, în *AE*, 1900, p. 113; L. Kovrig, *ActaArch*, 1955, p. 173.

⁶ D. Popescu, *op. cit.*, p. 42—43 cu fig. 39—40.

⁷ Csallány, *op. cit.*, p. 238.

⁸ *Ibidem*, p. 238 (Beba Veche); p. 237 (Sinnicolaul Mare); p. 238 (Orțișoara); p. 239 (Pecica).

⁹ Márkl Sándor, *Arad. sz. kir. város és Arad vármegye története*, I, Arad, 1892, p. 39 (monedă descoperită în malul Mureșului). Trei monede similare de alt tip, de la Iustinian, găsite la Arad lîngă turnul de apă — în colecția Gh. Miloi-Arad, căruia îi datorez informația și cunoașterea lor.

ПОГРЕБЕНИЕ АВАРСКОЙ ЭПОХИ В СЫНПЕТРУ-ДЖЕРМАН

РЕЗЮМЕ

Летом 1958 г. на территории села Сынпетру-Джерман (р-н Печика) поблизости от пруда, образовавшегося у канала Аранка, в песчаном карьере «Магазин» было обнаружено погребение с труположением аварской эпохи. Костяк лежит в вытянутом положении на спине, головой на север, ногами и лицом на юг. Точное положение рук не установлено. Примерно в 1,30 м к юго-юго-востоку от ног скелета найдены части черепа и несколько костей коня. В состав инвентаря погребения входят: железный меч, трехгранный наконечник стрелы, острое железного копья, две железные шпоры, железные удила, части железного шлема, пять кусков ремня, бронзовые заколки для волос, золотая серьга и золотая монета с отверстием, относящаяся к периоду правления Гераклия и Гераклия Константина (613—641 гг.). Что касается датировки погребения, то, судя по тому, что на золотой монете из Сынпетру-Джерман император Гераклий изображен с короткой бородой, а его сын — как восьми-десятилетний ребенок, автор считает, что приблизительная дата чеканки монеты — 620 г. Наличие отверстия в монете — что свидетельствует об использовании ее в качестве украшения, а не в качестве разменной единицы — заставляет автора полагать, что можно датировать погребение в Сынпетру-Джерман периодом спустя некоторое время чеканки монеты, возможно, серединой VII в.

Погребение в Сынпетру-Джерман иллюстрирует аварский обычай погребать умерших вместе с оружием и украшениями, около которых часто клали голову коня и его ноги. Богатый инвентарь погребения аварского всадника указывает на то, что он был вождем. На настоящем этапе исследований нельзя уточнить, идет ли речь об отдельном погребении или о части могильника.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Чертеж участка с местом находки погребения.

Рис. 2. — Попытка восстановления положения скелета и археологического инвентаря.

Рис. 3. — Железные предметы из погребения в Сынпетру-Джерман: 1, части шлема; 2, наконечник стрелы; 3, обломок копья; 4, (a — b), стремена; 5, удила; 6, меч.

Рис. 4. — 1, железная пластинка и коническая центральная часть; 2, кусок серебряного пояса; 3, бронзовая пряжка; 4, золотая серьга; 5, золотая монета, относящаяся к правлению Гераклия и Гераклия Константина.

TOMBE DE L'ÉPOQUE AVARE DÉCOUVERTE À SÎNPETRU-GERMAN

RÉSUMÉ

Pendant l'été de l'année 1958, une tombe à inhumation, datant de l'époque avare, a été découverte sur le territoire de la commune de Sînpetru-German (district de Pecica), près d'un petit étang formé à proximité du canal d'Aranca,

dans la sablonnière dite « Magazin ». Le squelette de cette tombe était étendu sur le dos, la tête au nord et les pieds au sud. On ignore la position exacte des bras. A environ 1^m 30 au SSE des pieds il y avait des débris d'un crâne et quelques os de cheval. L'inventaire de cette tombe se composait d'un sabre en fer, d'une pointe de flèche à trois ailerons, d'une pointe de lance en fer, de deux petites étriers en fer, d'un mors en fer, de parties d'un casque en fer, de cinq extrémités de courroie en argent, d'une agrafe à cheveux en bronze, d'une boucle d'oreille en or et d'une monnaie percée en or, à l'effigie d'Héraclius et d'Héraclius Constantin (613—641). En ce qui concerne la date de cette tombe, considérant que l'empereur Héraclius est représenté sur la pièce d'or avec une barbe courte et que son fils paraît avoir de 8 à 10 ans, l'auteur pense que cette monnaie a dû être frappée vers l'an 620. Le fait qu'elle est percée — ayant donc servi comme pièce de parure et non pas comme valeur d'échange — l'autorise à croire que la tombe de Sînpetru-German pourrait dater d'une époque peu postérieure à l'émission de la pièce de monnaie, éventuellement du milieu du VIIe siècle environ.

La tombe de Sînpetru-German confirme la coutume des Avars d'enterrer le défunt avec ses armes et ses objets de parure et de déposer souvent à côté de lui le crâne et les membres inférieurs de son cheval. Le riche inventaire accompagnant ce cavalier avar est un indice qu'il s'agit de la tombe de quelque chef. Le stade actuel des recherches ne permet pas à l'auteur de préciser s'il s'agit d'une tombe isolée ou si celle-ci fait partie d'une nécropole.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Croquis de la région indiquant l'endroit de la découverte de la tombe.

Fig. 2. — Essai de reconstitution de la position du squelette et de l'inventaire archéologique.

Fig. 3. — Objets en fer trouvés dans la tombe de Sînpetru-German: 1, débris de casque; 2, pointe de flèche; 3, fragment de lance; 4, a—b, petits étriers; 5, mors; 6, sabre.

Fig. 4. — 1, partie centrale conique et plaque de fer; 2, extrémité de courroie en argent; 3, agrafe en bronze; 4, boucle d'oreille en or; 5, pièce de monnaie en or, frappée par Héraclius et Héraclius Constantin.